

FELSEFİ DÜŞÜNCENİN GELİŞİMİ

ARŞIV NO: 2024/01

HAZIRLAYAN: İLKER ÜNSAL

SAYFA: 01

1. FELSEFİ DÜŞÜNCENİN TEMELLERİ

Felsefe bir anda tek bir yerde doğmamıştır; köklü bir sürecin eseridir. **Uzun Birikim:** Felsefi düşünce, farklı toplumlarda uzun yıllar süren bir bilgi birikimi sonucunda şekillenmiştir.

Yazı ve Akıl: Yazının icadıyla birlikte sağlanan bilgi birikiminin, evreni akla dayanarak açıklama çabasına dönüşmesinin bir ürünüdür. Bilgi birikimi, sorgulama ve rasyonel düşünce ile birleşmiştir.

Geniş Coğrafya: Felsefenin temelleri sadece Batı'ya değil; Çin, Hindistan, İran, Mısır ve Mezopotamya (Sümer, Babil) medeniyetlerine kadar uzanır.

Antik Yunan'ın Rolü: Diğer medeniyetlerin din, mitoloji ve doğa gözlemleri felsefeye temel oluştursa da, felsefe ilk olarak Antik Yunan'da "**sistemli**" bir hâle gelmiştir.

2. DÜNYA FELSEFE GELENEKLERİ

HİNT FELSEFESİ (MÖ 7-6. YÜZYIL)

Ahlaki değerler, insanın özgürleşmesi ve kurtuluşa ermesi amaçlanır. Her canlıya sevgi ve şefkat öğütleyen pratik bir yaşam felsefesidir. En önemli figürü olan **Siddhartha Gautama**; hayatın anlamı ve acılardan kurtulma yolları üzerine odaklanmıştır.

ÇİN FELSEFESİ (MÖ 6-3. YÜZYIL)

Ülkedeki siyasi bunalımlara çözüm arayışıyla doğmuş, iyi bir yaşama ulaşmayı hedefleyen pratik nitelikte bir felsefedir. **Lao Tzu** evrenin ve varlıkların nedenini sorgularken; **Kung-Fu-Tzu (Konfüçyüs)** erdemli yönetici ve ideal toplum konularını ele almıştır.

ANTİK YUNAN FELSEFESİ (MÖ 6. YÜZYIL)

İyonya'da (Milet) mitolojiden uzaklaşıp akıl ve mantıkla evreni anlama çabası olarak "doğa felsefesi" adıyla başlamıştır. **Thales** evrenin ana maddesini (arkhe) sorgulamış; **Sokrates** bilgiyi ve erdemi, **Platon** ideal devleti, **Aristoteles** ise mantık, bilim ve metafiziği sistemleştirmiştir.

TÜRK-İSLAM FELSEFESİ (8-12. YÜZYIL)

Antik mirasın korunması ve geliştirilmesinde kilit roledir.

İslam dünyası, Antik Yunan mirasını çevirilerle korumuş ve geliştirmiştir. **Farabi** ideal toplumu, **İbni Sina** ruhun ölümsüzlüğü ve zihin-beden ilişkisini, **Gazali** kesin bilgiye ulaşma yollarını araştırmıştır.

Yakın dönemden **Takiyettin Mengüşoğlu** ise insan eylemlerini (antropoloji) incelemiştir.

FRANSIZ FELSEFESİ (16. YÜZYIL)

Geleneksel düşünceyi eleştirerek başlamış, Fransız İhtilali'ne (özgürlük, eşitlik) felsefi zemin hazırlamıştır. **Rene Descartes**, akılcı temeller atarak doğru bilgiye ulaşmanın yöntemini ve ruh-beden ikiliğini tartışmıştır.

ALMAN FELSEFESİ

İnsanı merkeze alarak hak, adalet, ahlak ve özgürlük gibi konuları tartışmış; metafiziği ikinci plana atmıştır. **Immanuel Kant**, bilginin sınırları ve ahlaki ilkelerin temelleri konusunda en öne çıkan isimdir.

ANGLOSAKSON FELSEFESİ

İngiltere ve İskoçya'da gelişen, bilime yakın ve metafiziğe karşı duran felsefedir. Deneyciliği ve liberalizmi savunur. **John Locke**, insan zihninin yapısı ve deneyimin bilgi edinmedeki rolü üzerine çalışmalarıyla öne çıkar.

AMERIKAN FELSEFESİ

Pratik yaşamı merkeze alan pragmatizm (faydacılık) akımının merkezidir. İnsan hakları, ekoloji ve teknoloji ahlakı gibi uygulamalı sorunlarla ilgilenir. **John Dewey**, eğitim ve bilginin değeri üzerine problemleri ele almıştır.

3. TARİHSEL SÜREÇTE DÖNEMLER

KURULUŞ (MÖ 6. YY - MS 2. YY)

Yunan, Çin ve Hint felsefelerinin doğduğu dönemdir. Atina'nın demokrasiye geçmesi felsefi tartışmalara zemin hazırlamıştır.

DİN ETKİLEŞİMİ (MS 2. YY - 15. YY)

Tanrı ve inanç konuları merkezdedir. Beytülhikme aracılığıyla antik miras korunmuş ve Batı'ya aktarılmıştır.

RÖNESANS VE BİLİM (15. - 17. YY)

Kilise otoritesinin sarsıldığı, matbaanın icadı ve keşiflerle aklın yükseldiği dönemdir. Kopernik modeli aydınlanmayı ateşlemiştir.

AYDINLANMA VE DEVRİMLER (18. - 19. YY)

İnsanın kendi aklını kullandığı dönemdir. Sanayi Devrimi ve Fransız Devrimi büyük toplumsal sarsıntılar yaratmıştır.

KRİZLER VE YENİ AKIMLAR (20. YY)

Dünya Savaşları ve Büyük Buhran sonrası felsefe insan varoluşunu ve haklarını yeniden sorgulamıştır.